

EFFE AWARD АСОЦІАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ФЕСТИВАЛІВ
«ЄВРОПА ПІДТРИМУЄ ФЕСТИВАЛІ – ФЕСТИВАЛІ ПІДТРИМУЮТЬ ЄВРОПУ»
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ
ЦЕНТР РОЗВИТКУ «ДЕМОКРАТІЯ ЧЕРЕЗ КУЛЬТУРУ»
ФАКУЛЬТЕТ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО І ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОДАЛЬШОЇ ОСВІТИ (СЛОВАЦЬКА РЕСПУБЛІКА)
WYŻSZA SZKOŁA TURYSTYKI I JĘZYKÓW OBSCYCH W WARSZAWIE (WSTIJO)
(РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
КАФЕДРА МОВ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ АРХІТЕКТУРИ І БУДІВНИЦТВА ВІРМЕНІЇ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ НАРОДНОЇ АРХІТЕКТУРИ ТА ПОБУТУ УКРАЇНИ
БЛАГОДІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ «БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД РОДИНИ ДЕМКУР»

НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЯК СУЧАСНИЙ ТУРИСТИЧНИЙ РЕСУРС: ДОСВІД, ПРАКТИКИ, ІННОВАЦІЇ

**V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ-ФЕСТИВАЛЬ**
19-20 травня 2022 рік

Реєстрація Міністерства освіти і науки України
Лист № 1/–10-2162 від 21.09.2021

Тези доповідей

Київ 2022

УДК 008:[338.48+796.5](06)

H 500

*Друкується за рішенням Вченої ради
Київського національного університету культури і мистецтв
(протокол № 16 від 17 червня 2022 р.)*

H500 Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації: тези доповідей V Міжнар. наук.-практ. конф.-фестиваль, Київ, 19-20 травня 2022 р. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Київ. Ун-т культури, Ф-т гот.-ресторан. і турист. бізнесу. – Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2022. – 298 с.

ISBN 978-966-602-330-1

Збірник містить наукові тези V Міжнародної науково-практичної конференції-фестивалю «Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації», яка відбулася 19-20 травня 2022 р. на базі Effe award асоціації європейських фестивалів «Європа підтримує фестивалі – фестивалі підтримують Європу», Міністерства освіти і науки України, Інституту модернізації змісту освіти, Київського національного університету культури і мистецтв, Київського університету культури, Факультету готельно-ресторанного і туристичного бізнесу, Навчально-наукового інституту Київського національного університету культури і мистецтв, Наукової бібліотеки Київського національного університету культури і мистецтв, кафедри мов Національного університету архітектури і будівництва Вірменії, Вірменського товариства культурних зв'язків АОКС-Україна, Європейського інституту подальшої освіти (Словацька республіка), Wyższa Szkoła Turystyki i Języków Obcych w Warszawie (WSTiJO) (Республіка Польща), ГО «Чорноморська Асоціація Українців» (м. Самсун, Туреччина), ГО «Україна Плюс» (провінція Тревизо, регіон Венето), ГО «Українська родина» (Туреччина, м. Анталія), світового Конгресу Українців у країнах Південної, Південно-Східної Азії, Африки, Австралії та Нової Зеландії, відділу «Мальви» Союз Українок Австралії (Австралія штат, Вікторія), Центру розвитку «Демократія через культуру», Національного музею народної архітектури та побуту України, громадської організації «Туристична асоціація Тернопілля», благодійної організації «Благодійний фонд родини Демкур», КУ «Луганський обласний центр народної творчості», відділу краєзнавства та туризму Донецького обласного навчально-методичного центру культури Управління культури і туризму ДонОДА, благодійної організації БФ «Автентика Гуцульщини», ГО «Центр туристичних та культурних проєктів «Мандрівна Україна», відділу нематеріальної культурної спадщини Сумського обласного науково-методичного центру культури і мистецтв, відділу культури та туризму Андрушівської міської ради, ГО «Save Poltava», Одеського обласного центру Української культури. Матеріали містять певні підсумки наукових досліджень провідних учених України та країн-учасниць конференції, а також доробки докторантів, аспірантів, магістрантів та будуть цікавими й корисними для широкої наукової громадськості, фахівців готельно-ресторанного і туристичного бізнесу та соціокультурної сфери, викладачів, аспірантів, студентів.

ISBN 978-966-602-330-1

Матеріали подано в авторській редакції

© Київський національний університет
культури і мистецтв, 2022

© Автори тез, 2022

ЗМІСТ

Секція 1. НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА: ФОРМАЛЬНА І НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА

<i>Антоненко В.С., Хуткий В.О.</i>	<i>Objects of intangible cultural heritage as recognized symbols of national identity and stability of the ukrainian people in the fight against russian aggressors</i>	15
<i>Батченко Л.В., Гончар Л.О., Беляк А.О.</i>	<i>Атрибутивний творчий підхід до моделювання процесу підготовки фахівців сфери гостинності</i>	18
<i>Беценко Т.П.</i>	<i>Думи – феноменальні пам'ятки нематеріальної культури українців</i>	22
<i>Зубер С.М.</i>	<i>Спогади про культуру та повсякдення мешканців Переяславищини: родильна обрядовість</i>	25
<i>Копилиць Є.В.</i>	<i>Залучення закладів позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого профілю до розвитку туризму в територіальних громадах</i>	29
<i>Коцюк Н.Р., Плецан Г.І.</i>	<i>Формування національної свідомості у майбутнього покоління засобами мистецтва</i>	32
<i>Кудінова І.П.</i>	<i>Нематеріальна культурна спадщина України</i>	36
<i>Мелько Л.Ф.</i>	<i>Особливості популяризації спадщини ЮНЕСКО серед студентської молоді: досвід університету «КРОК»</i>	38
<i>Поправко О.В., Шлеїна Л.І.</i>	<i>Роль свята у збереженні нематеріальної культурної спадщини і формуванні етнічної самосвідомості</i>	42
<i>Тараненко Г.Г.</i>	<i>Критичне мислення людини ХХІ століття у контексті творення та збереження нематеріальної культурної спадщини</i>	44
<i>Філь В.О.</i>	<i>Майстер-клас з петриківського розпису як одна із форм неформальної освіти: з досвіду роботи творчої майстерні музею просто неба</i>	47

Шуляк С.А., Беценко Т.П.	<i>Замовляння як пам'ятки уснословесної творчості українців</i>	50

**Секція 2. МЕНЕДЖМЕНТ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ
НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ НА ДЕРЖАВНОМУ
І РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ**

Балджи М.Д.	<i>Топоніми як джерело популяризації та збереження нематеріальної історичної спадщини</i>	53
Веценура Н.В., Земліна Ю.В.	<i>Нематеріальна культурна спадщина у забезпеченні сталого розвитку</i>	57
Гаврилюк А.М.	<i>Публічно-приватне партнерство у сфері охорони нематеріальної культурної спадщини в умовах воєнного стану в Україні</i>	61
Гаєвська Т.І.	<i>Культурна спадщина: святкові практики</i>	64
Волощук Н.І.	<i>Роль елементів нематеріальної культурної спадщини в розвитку туристичної сфери регіону (на прикладах реалізації проєктів «Етногалерея «Спадок», «Під зорею Пінзеля»)</i>	68
Дем'ян В.В.	<i>Практика збереження і використання нематеріальної культурної спадщини – міжнародний досвід</i>	74
Дем'яненко Н.Д.	<i>Бджільництво як джерело вивчення історії української культури</i>	77
Jozef Zatzko	<i>World management heritage as a source of development of contemporary management culture: experience of the Slovak republic</i>	80
Захарін С.В., Лі Інін	<i>Intangible cultural heritage of china as an element of attractiveness of a tourist product</i>	83
Зайка Н.Л., Гладун Л.І.	<i>Виставки національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» до дня соборності України</i>	86

Зоценко Л.М., Сідина Л.П.	<i>Розвиток нематеріальної культурної спадщини як спосіб збереження національної ідентичності народу та її вплив на індустрію гостинності</i>	90
Павлюк С.І.	<i>Популяризація елементів нематеріальної спадщини Веселинівської територіальної громади</i>	93
Пилипів В.І.	<i>Елементи нематеріальної культурної спадщини як безцінне джерело історії української культури</i>	96
Пилипів В.В.	<i>Intangible cultural heritage in the space of dialogue of cultures</i>	100
Пількевич В.О.	<i>Нематеріальна культурна спадщина України під охороною ЮНЕСКО</i>	104
Самсонова В.В., Шевченко Н.Ю.	<i>Роль нематеріальної культурної спадщини у розвитку рекреаційно-туристичного потенціалу сільських територій</i>	106
Сінельнікова В.В., Сінельніков І.Г.	<i>Фольклорні інтернет-архіви та їх роль у популяризації та збереженні нематеріальної культурної спадщини українського народу</i>	110
Школьна О.В.	<i>Васильківська майоліка як потенційна номінація для національного переліку нематеріальної культурної спадщини України</i>	114

Секція 3. ФЕСТИВАЛЬНИЙ РУХ ЯК ФОРМА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ І РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

Антоненко В.С., Хуткий В.О.	<i>Український сленг війни з росією як новітній елемент фольклорної нематеріальної культурної спадщини</i>	119
Болотюк Р., Яковишина М.С.	<i>Синергія етно-еко фестивалів, веломарафонів та спортивних ігор у розвитку патріотичних маршрутів</i>	121
Вишневіська Г.Г.	<i>Музичні фестивалі України в контексті популяризації культурної спадщини</i>	123

2. Проект «Поліфонія» (онлайн-архів музичного фольклору). Вилучено з <https://www.polyphonyproject.com/uk>
3. Цифровий архів фольклору Слобожанщини та Полтавщини. Вилучено з <https://folklore.kh.ua>
4. Проект «Берви». Вилучено з <http://bervy.org.ua>.
5. Проект «Українська Автентична Музика. Мережа Архівів Культурної Спадщини України». Вилучено з <http://www.folk.org.ua>.
6. Україно-канадський проект: архів та веб-сайт «Народні пісні України» (автор Марічка Марчик). Вилучено з <https://folk-ukraine.com/>

*Школьна О.В., доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри образотворчого мистецтва,
Київський національний університет
імені Бориса Грінченка,
Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-7245-6010*

ВАСИЛЬКІВСЬКА МАЙОЛІКА ЯК ПОТЕНЦІЙНА НОМІНАЦІЯ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕРЕЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ

У зв'язку з реаліями військових дій останніх трьох місяців, пов'язаних із військовими діями на теренах України, особливої актуальності набули окремі символи стійкості, мужності і незламності українців. З-поміж інших, вирізняється васильківський півник, котрий вистояв під час навали рашистів у Бородянці на шафі сплюндрованого будинку (Рис. 1). Інформація ЗМІ про вцілілого керамічного красеня збіглася з приїздом до України прем'єр-міністра Великобританії Бориса Джонсона, котрий першим із відомих світових лідерів – чільників урядів дружніх Україні країн Європи не побоявся відвідати нашу столицю і виказав неоціненну підтримку президенту Володимиру Зеленському.

*Рис. 1. Шафа з васильківським півником у Бородянці. Фото з сайту: https://zaxid.net/pivnik_z_borodyanki_hto_vin_n1540743. Авторка світлини від 6 квітня 2022 р.
– Єлизавета Серватинська, фотокореспондентка Суспільного.*

На цій хвилі патріотичних настроїв суспільства, підкріплених знаковими подіями, васильківського півника, аналогічного тому, що вистояв на вище згаданій шафі, подарувала Б. Джонсону як символ незламності України та непохитності її духу та цінностей (Рис. 2) художниця з Харкова Валерія Полянскова [Символ стійкості]. Через цей акт, оприлюднений світовими ЗМІ, почався сплеск нового витку інтересу о васильківської майоліки, котра майже століття була окремим відомим національним брендом тонкої кераміки Київщини. Адже вона мала давні традиції формотворення та декорування, однак не була достатньо поцінованою в українському суспільстві на початок ХХІ століття та переживала етап певного занепаду.

Рис. 2. Васильківські півники, аналогічні тому, що вистояв у Бородянці, як подарунки Борису Джонсону та Володимирі Зеленському 9 квітня 2022 р. Фото з сайту: <http://www.golos.com.ua/news/157203>

З цього часу увага світової спільноти стала прикутою до історії Васильківського майолікового заводу. Означене підприємство було створене на базі започаткованої ще в 1927/1928 рр. (за іншими даними – у 1934 р.) артілі гончарів під назвою «Керамік». З 1940-го по 1970-й рр. модельну частину цього підприємства очолював знаний майстер-межигірець, учень Василя Седляра Прокіп Бідасюк. Ця легендарна особистість певною мірою спрямовувала художню частину виробництва до традицій українського гончарства Київщини, що мали тяглість ще від дибинецької кераміки, започаткованої у Княжу Добу періоду до монголо-татарської навали, включаючи лембики (скульптурний посуд), сувеніри та посудні форми, декоровані фляндрівками та пастилажем тощо.

Від 1949 р. головним художником підприємства працював Михайло Денисенко, котрому вдалося залучити до фабрикації виробів на підприємстві свого однофамільця, модельника, автора окремих скульптур Григорія Денисенка. Цьогоріч завод увійшов до Укрфарфорфаянстресту. До творчого

колективу післявоєнних 1960-х рр. влилися також професійне подружжя скульпторів-керамістів Надія та Валерій Протор'єви. Тоді ж до цеху першокласних майстрів приєдналася і відома у світі мисткиня авторської арт-кераміки Неллі Ісупова. Означені фахівці вплинули на розвиток високої культури формотворення і декорування виробів заводу, продукція якого стала широко розголошеною, впізнаваною на теренах усього тодішнього Радянського Союзу та далеко за його межами.

Попит на асортимент товарів васильківської майоліки (поливної кераміки) наступних двох десятиліть спричинив нарощування потужностей. До 1980-х рр. тут працювало вже 450 осіб в штаті. Асортимент продукції складався мисок різних розмірів і модифікацій, глечиків, макітр, барил, куманців, супових ваз, піал, салатників, наборів для сипучих, кухлів, тарілок, блюнд, скульптури, сувенірів [Буклет, 1987]. Особливо полюбилися споживачеві декор традиційних вже для цього підприємства оздоб у вигляді хвилястих ліній і крапок на вичеревках посудин, що переливаються барвами вохристо-зеленкуватих відтінків завдяки високій якості поливи [Каталоги 1960-х – 1980-х рр.]. Завдяки цьому його продукція експонувалася на світових виставках досягнень промисловості у країнах Європи (Великобританія, Франція, Бельгія, Фінляндія) та Америки (США, Канада).

2004/2005 рр. підприємство перестало діяти у форматі державного промислового комплексу, натомість утворилися окремі цехи і майстерні, в яких продукувалася традиційна продукція упродовж наступних двох десятиліть [Школьна О., 2011, С. 37]. У зв'язку з постійним попитом на традиційну кераміку такого унікального центру Київщини, васильківська майоліка неодноразово і раніше звучала, як потенційна номінація для національного переліку нематеріальної культурної спадщини з перспективою входження до переліку нематеріальної культурної спадщини людства, котрою опікується ЮНЕСКО.

Після того, як світлина легендарного півника з Василькова облетіла весь світ, відбувся унікальний для нашої держави досвід музеєфікації цього арт-об'єкту, з перенесенням його разом із вцілілою шафою до фондів Національного музею Революції Гідності (Рис. 3). Ця акція ще більше ствердила уявлення суспільства про винятковість феномену васильківської майоліки саме як національного бренду, що має тяглість культурної традиції високого рівня, котра потребує збереження, музеєфікації, створення туристичних маршрутів та достойна бути у світовому переліку нематеріальної культурної спадщини поруч із косівською керамікою, дибинецькою, опішнянською.

Рис. 3. Унікальна операція з порятунку шафи із васильківським півником з Бородянки і перенесенням його до запасників Національного музею Революції Гідності, м. Київ. Фото з сайту: <https://kultura.rayon.in.ua/news/504526-simvol-stiykosti-vtsilili-keramichniy-pivnik-ta-kukhonna-shafka-na-budinku-v-borodyantsi/amp>

Бум уваги спричинив величезну кількість підробок васильківського півника, авторство якого належить скульптору Валерію Протор'єву. Ціни на цей виріб сягнули 100\$ США за одиницю. Однак, задля захисту авторства й автентичності, пов'язаної саме з брендом «Васильківської майоліки», довелося активізуватися і місцевій громаді Василькова. Активну громадську позицію зайняли корифеї виробництва Сергій Денисенко (син Михайла Денисенка, колишнього головного художника підприємства), киянин В'ячеслав Гладушкін, котрий веде сторінку підприємства на Фейсбучі з 2019 р., Володимир Коваленко – художник, скульптор заводу, начальник живописного цеху упродовж 1960-х – 1980-х рр., котрий нині мешкає у Львові.

Так, колекціонер-дослідник родом з Путивля В'ячеслав Гладушкін у пості від 16 травня 2022 р. підкреслив, що продовжується підготовка до відродження виробництва, котра була розпочата з ініціативи місцевої громади у квітні 2022 р. за підтримки мера міста. В обговоренні питань з відновлення діяльності підприємства брали участь окрім виробничників, економісти, представники Управління культури Васильківської міської ради, художники та скульптори колишнього промислового гіганта з виготовлення майоліки. Відроджувати васильківську майоліку потрібно з урахуванням створення новітніх арт-хабів, арт-простору, в якому буде місце музею славетного підприємства, майстер-класам для всіх, хто приїде за новими туристичними маршрутами Київщини.

СПИСОК ВИКОРСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буклет Васильківського майолікового заводу. 1987 р.
2. Каталоги Асортиментного бюро ВІАЛегпрому 1960-х – 1980-х рр.
3. Символ стійкості: вцілілі керамічний півник та кухонна шафка на будинку в Бородянці. 17 квітня 2022 р. Вилучено з <https://kultura.rayon.in.ua/news/504526-simvol-stiykosti->

vtsilili-keramichniy-pivnik-ta-kukhonna-shafka-na-budinku-v-borodyantsi/amp (дата звернення: 19 квітня 2022)

4. Школьна О. В. Фарфор-фаянс України ХХ ст.: інфраструктура галузі, промислова та економічна політика, організаційно-творчі процеси. Книга 2. Частина 1. Київ: День печати, 2013. С. 37.